

az iskola és a bevásárlóközpont között. Telefonálási, levelezési, utazási és költözési szokásaikat megfigyelve kiderült, hogy tevékenységük nem egyenletes ritmusban történik, hanem szinte kivétel nélkül mindenki az idő bizonyos részében igen aktív, mely rövidebb aktív periódusokat, a „villanásokat” hosszabb nyugalmi szakaszok követik illetve előzik meg.

A villanások kutatása azóta lehetetlen karriert futott be, létük egyre elfogadottabbá vált nemcsak az emberi társadalom, hanem az emberi test vagy az egész élővilág működésének vonatkozásában is. Állítólag az emberi agy is villanásos keresési eljárásokkal hívja elő a memóriában tárolt tényeket, de például az állatok számára is jobb a szisztematikus keresésnél az a stratégia, ha a sok apró lépés és időnként egy-egy nagy ugrás véletlenszerű kombinációját alkalmazzzák, sőt mintha maga az egész evolúció is e villanások révén haladna előre. De Barabási, Székely Dózsa György életének sorsfordító pillanatait hozva példaként, ugyanezeket a villanásokat véli felfedezni a történelemben is.

A szerző szerint „a villanásokat nem mi, emberek találtuk ki, hanem jóval azelőtt megjelentek, hogy a tudatos élet kialakult volna a földön. Az élet megnyilvánulási formáiban semmi nem sima vagy véletlenszerű, sejtjeinkben milli-

szekundumoktól órákig, cselekvéseinkben óráktól hetekig, betegségekben hetektől évekig, az evolúciós folyamatokban évezredektől évmillióig terjedően mindenféle időskálán a villanások dominálnak. A villanások az élet csodájának elválaszthatatlan részét képezik, jellegzetes jegyei az alkalmazkodásért és fennmaradásért folytatott küzdelemnek.”

A könyv végéhez közeledve számba vehetjük saját életünk eseményeit, és villanásait is regisztrálni igyekezhetünk. Nekünk egy vidéki családi házba költözés és csodálatos Annácska lányunk születése volt az utolsó villanásunk. Hogy mi lesz a következő? Ki tudja? Barabási!

SZELKE LÁSZLÓ

*(Fordította Kepes János,
Nyitott Könyvműhely, Budapest,
2010, 336 oldal, 3980 Ft)*

ALISON GOPNIK:
A babák filozófiája
*Amit a babák az igazságról,
a szeretetről és az élet
értelméről gondolnak*

Még ha nem is fogalmazhatunk úgy, hogy a filozófia a régmúltban egyáltalán nem foglalkozott a csecsemőkkel, azért megállapítható: az elmúlt harminc-negyven évben nagyobb figyelem irányult a babák-

ra filozófus berkekben, mint a korábbi időkben együttvéve. A filozófia érdeklődésének (az egyre népesebb filozófus-tábor sok képviselője már „nem szégyell” a legkisebbektől tanulni) és jellegének (a filozófia tekintélyes szereppel bír az interdiszciplináris kutatásokban) alakulása közben a pszichológia számos ismerettel gazdagodott a kisgyerekekről: a baba (az első öt életévében járó csemete) a mai felfogás szerint már nem az a passzív és amorális lény, aminek Freud és Piaget látta, nem is beszélve a behavioristákról. A babák vizsgálata így új elméletekhez és belátásokhoz vezetete el a filozófusokat.

A babákat középpontba állító kutatások egyik neves folytatója Alison Gopnik, akinek társszerzőkkel írt előző könyve, a magyarul is olvasható *Bölcsék a bölcsőben* 1999-ben született meg. Tíz évvel ezután jelent meg tőle angolul és magyarul is *A babák filozófiája*, melynek címe többféleképpen értelmezhető.

A babák filozófiája tekinthető olyan, tárgya által megkülönböztetett filozófiai területnek, mint a tudomány- vagy a politikafilozófia. A „babafilozófia” e terrénu-

mok közül sokkal összefügg, tanulságai pedig több másik ágra át-sugárzanak. A címet azonban úgy is érthetjük, hogy a babák saját filozófiájáról van szó. És még ha szabatos, átfogó világmagyarázó elképzeléseikről nem is beszélhe-

tünk, sok olyan, minden gyerekben meg-lévő felfogásról olvashatunk Gopniknál, amelyeket ő a babák elméleteinek nevez. Utóbbiak elmélet-jellege azonban jelenleg is viták tárgyát képezi. A cím által sugalltaktól némileg eltérve ő maga a következőképp foglalja össze

A babák filozófiájában bemutatót kettős kérdést: egyfelől azt kívánja tárgyalni, hogy „a babákról és az igen fiatal gyerekekről szerzett ismereteink alapján hogy látjuk ma a filozófia néhány alapkérdését”, másrészt hogy „a babákat és az igen fiatal gyerekeket milyennek látjuk a filozófia szemüvegén át”.

A könyv első fele túlnyomórészt a fejlődépszichológia és a kognitív tudomány új eredményeit állítja elének. Ezek között találjuk azt a belátást, amely szerint a picik úgy szerzik meg tudásukat a világról, mint a tudósok, tehát az őket vizsgáló kutatók is: öntudatlanul is felhasználva a valószínűségi számítást, statisztikai gyakoriságokra tá-

maszkodva. A babák látszólag haszontalanul töltött ideje valójában intenzív tanulást foglal magában; játékaik a valóság ok-okozati összefüggéseinek megértésére irányuló kísérletek, képzelt barátaikkal tartott kapcsolataik az emberi psziché birodalmának feltérképezésére szolgálnak, figyelmük szórtsága pedig azért előnyös, mert így egyszerűre számos jelenségről gyűjthetnek információkat.

A filozófia nagy problémái (mint az én mibenléte, a tudat természete, az erkölcsi elvek alapjai) a könyv második felében sűrűsödnek és kerülnek többségbe a főleg tudományos, részben pedig ismeretelméleti téziseket taglaló fejezetek után. Sajnos megállapítható, hogy a bölcselet ősi kérdései bizonyos értelemben „leértékelődnek” Gopnik művében. Például a platóni barlang hasonlat, kontextusából kiragadva, mikor a benne vázolt probléma kulcsáról esik

szó, már nem a végső és érzékfeletti valóság megismerésének példázata, hanem csupán a külvilágról való tanulás nehézségeinek felvetése.

Ennek ellenére a könyv megállapításai nem irrelevánsak filozófiailag, hiszen a fent jelzett problémák megoldása során is segítséget jelenthetnek; bizonyos kérdésekre, például az innátizmuséra (azaz: az emberek *tabula rasaként* kezdik-e életüket, vagy rendelkeznek velük született eszmékkel) egészen meggyőző válaszokkal szolgálnak. A tartalmi szempontokon túlmenően pedig megállapíthatjuk: a valásfilozófia területétől eltekintve gondolkodó még nem írt vizsgálódásainak tárgyáról olyan szeretettel, mint Gopnik teszi.

PAÁR TAMÁS

(Fordította Vassy Zoltán,
Typotex Kiadó, Budapest, 2009,
262 oldal, 2980 Ft)

Művészet

Judit Reigl

Háromszáz oldalas gyönyörű, vas-kos képzőművészeti albumot jelentetett meg a Maklárty Art Works Kft., a Maklárty Fine Arts Galéria kiadója Reigl Judit debreceni kiállítására (MODEM) alkalmából. Ez azonban az életműnek csak az első kötete, melyet további kettő kö-

vet majd az elkövetkezendő esztendőben. Maklárty F. Kálmán, a hosszú évekig New Yorkban, majd Párizsban élt művészettörténész előbb műgyűjtőként, utóbb pedig budapesti galéristaként elsősorban a Franciaországba szakadt magyar művészek életművével foglalkozik, Hantai Simontól Rozsda Endréig, Hajdú Istvántól Csernus